

Udskriftsdato: 15. december 2025

KEN nr 9715 af 28/10/2008 (Gældende)

Pressenævnets kendelse i sag 2008-6-746

Ministerium: Justitsministeriet

Journalnummer: 2008-6-746

Pressenævnets kendelse i sag 2008-6-746

Resumé

Klager – selskabet bag en bog – klagede over en artikel i Ude og Hjemme.

Pressenævnets begrundelse og afgørelse:

Pressenævnet bemærker indledningsvis, at nævnet ikke har mulighed for at vurdere, hvorvidt det nødvendige datagrundlag har været til stede for konklusionerne i den amerikanske undersøgelse, og nævnet kan derfor ikke tage stilling til, hvorvidt Ude og Hjemme har videregivet fejlagtige konklusioner fra undersøgelsen.

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at overskrifter i form og indhold skal have dækning i den pågældende artikel, jf. punkt A.6. Pressenævnet finder, at overskriften *"Sojamælk dræber sædceller"* har dækning i artiklens oplysninger. På denne baggrund finder nævnet ikke grundlag for at kritisere Ude og Hjemme som følge af overskriftens formulering. Endvidere er denne overskrift hverken rettet konkret mod klager eller mod klagers bøger.

Det fremgår af medieansvarsloven § 36, stk. 1, at en anmodning om genmæle i massemedierne over for oplysninger af faktisk karakter, som er egnet til at påføre nogen økonomisk eller anden skade af betydning, og som er blevet bragt i et massemedie, skal tages til følge, medmindre oplysningernes rigtighed er utvivlsom.

Pressenævnet finder, at overskriften *"Sojamælk dræber sædceller"* på baggrund af den omtalte undersøgelse er en faktisk korrekt refereret oplysning, hvorfor klager ikke er berettiget til et genmæle over for denne oplysning. Desuden er oplysningerne ikke rettet konkret mod klager.

Af meddelelsen af 7. maj 2008 udsendt af Fødevarestyrelsen og Sundhedsstyrelsen fremgår det, at styrelserne er kritiske over for rådene vedrørende mælkeprodukter i bogen *"Kernesund familie sådan!"* og den tilhørende hjemmeside kernesundfamilie.dk, hvor bogen *"Kernesund mad som forvandler familien på få uger"* fremgår. De omtalte advarsler synes navnlig at rette sig mod bogen *"Kernesund mad som forvandler familien på få uger"*.

Pressenævnet finder, at Ude og Hjemme har bragt en faktisk forkert oplysning vedrørende bogen *"Kernesund familie sådan!"*, idet denne ikke anbefaler, at man erstatter spædbørns modermælkserstatning med ris- og sojadrik. Bogen *"Kernesund mad som forvandler familien på få uger"*, som klager også står bag, giver imidlertid råd vedrørende modermælkserstatning som nævnt i Ude og Hjemmes artikel og som omtalt af Fødevarestyrelsen og Sundhedsstyrelsens meddelelse af 7. maj 2008.

Pressenævnet finder herefter, at bladets forveksling af de to bøger ikke er egnet til at påføre klager skade af betydning. [K] er derfor ikke berettiget til at få bragt et genmæle. Det forhold, at *"Kernesund familie sådan!"* (side 142) gør opmærksom på phytoøstrogens virkning på drenge og mænd, kan ikke føre til et andet resultat.

[K] har ved [A] klaget til Pressenævnet over en artikel i Ude og Hjemme nr. 33 den 13. august 2008, idet han mener, at god presseskik er tilsidesat. [A] har endvidere klaget over, at ugebladet har afvist at bringe en "berigtigelse".

1 Sagsfremstilling

Den påklagede artikel

Ude og Hjemme nr. 33 bragte den 13. august 2008 under brevkassen ”Doktor Slank ved professor Arne Astrup” artiklen ”Sojamælk dræber sædceller”, hvoraf følgende fremgik:

”Hormoner i soja kan bidrage til ufrugtbarhed.

En ny, amerikansk undersøgelse af barnløse mænd har fundet en stærk sammenhæng mellem mændenes indtag af sojaprodukter og antallet af sædceller.

Undersøgelsen fra Harvard Medical School i Boston [”Soy food and isoflavone intake in relation to semen quality parameters among men from an infertility clinic” skrevet af Jorge E. Chavarro, Thomas L. Toth, Sonita M. Sadio and Russ Hauser] viser, at mænd med et højt indtag af soja havde 41 millioner færre sædceller per milliliter sæd end mænd med et lavt indtag af soja. Et faldende antal sædceller er en af årsagerne til, at en voksende gruppe mænd ikke kan få børn. Sojaindtaget i Danmark er især vokset eksplosivt på grund af de populære sojadrikke, som en række alternative sundhedskure anbefaler i stedet for almindelig mælk.

Jeg har tidligere påpeget, at de alternative slanke- og sundhedsbøger ”Kernesund familie” og ”10 år yngre på 10 uger” indeholder en række dårlige og potentielt skadelige råd, blandt andet har rådene om at erstatte spædbørns modernælkserstatning med ris- og sojadrik fremkaldt advarsler fra myndighederne.

Således bragte Sundhedsstyrelsen og Fødevarestyrelsen en advarsel om, at en del af de råd, der i bøgerne rettes mod de mindste børns ernæring, kan være farlige.

Med den nye undersøgelse er der yderligere grund til ikke at følge rådene i disse bøger. Undersøgelsen bekræfter, hvad vi har haft en mistanke om gennem længere tid, nemlig at det også for større børn og voksne mænd er en rigtig dårlig ide at drikke sojadrik i stedet for almindelig mælk. Soja indeholder østrogenlignende stoffer, og giver man dem til gravide rotter og mus, kan der komme misdannede kønsorganer hos hanfostre og under opvæksten ødelægges den naturlige kønsudvikling hos han-rotterne.

Mine egne drenge får ikke lov til at drikke sojadrik, og vil anbefale andre at holde sig til økologisk skummet- og minimælk.”

Ude og Hjemme afviste ved e-mail af 8. september 2008 [A]s anmodning om en berigtigelse.

Yderligere oplysninger

Artiklen i Ude og Hjemme henviser til en undersøgelse offentliggjort den 23. juli 2008: ”Soy food and isoflavone intake in relation to semen quality parameters among men from an infertility clinic”. Dansk oversættelse: Virkningen af indtag af sojabaserede fødevarer og lignende flavonoider (flavonoider med østrogenlignende struktur, eksempelvis phytoøstrogener, har svag østrogenlignende virkning) i relation til sædkvaliteten blandt mænd fra en ufrugtbarheds-/fertilitetsklinik.

Undersøgelsens datagrundlag var 99 mænd fra et amerikansk fertilitetscenter. Mændene havde over en 3-måneders-periode indtaget 15 sojabaserede fødevarer og registreret deres indtag. De indsamlede data antydede, at et højere indtag af sojaprodukter var forbundet med et lavere antal sædceller. Forholdet var mere udtalt blandt de overvægtige mænd, der deltog i undersøgelsen.

Af bogen ”Kernesund familie sådan!” skrevet af [B] ved Politikens Forlag 2007 fremgår bl.a. følgende: ”[side 23-24]

Ekspert [Praktiserende øre-næse-halslæge [C]]: ”Lad være med at give dine børn mælk”

...

Men Sundhedsstyrelsen siger jo, at vi skal have ½ liter mælk hver dag, især for kalken og knoglernes skyld

... Mælk indeholder ikke noget næring eller kalk, som vi ikke kan få meget bedre i andre madvarer. Kalkoptagelsen fra mælk er dårlig i forhold til den kalk, vi meget bedre kan optage gennem grønne grøntsager, mandler og sesamfrø for eksempel.

[side 66]

Lynguide: 10 trin til en sundere, slankere hverdag, I kan begynde på i dag.

Brug "I gang-guiden" til at finde de ingredienser, du ikke kender.

...

4. Drop mælkeprodukter og tag calcium, eller læs, hvad lægerne i denne bog anbefaler i stedet.

...

Hvad skal babyer og småbørn spise ifølge [D][sygeplejerske og ernæringsterapeut]?

Rollinger skal først og fremmest have mors sunde brystmælk, hvis det kan lade sig gøre...

[side 142]

[D]s godnatmåltid til store og små. Spis sent om aftenen (eller hvis barnet vågner)

Havregryn eller glutenfri mysli med banen og sojamælk, som giver tryptofan til melatoninproduktionen, der er nødvendig for ro og god indsovning. Tilsæt lidt hørfrøolie, kanel og Birkesød for sød smag uden blodsukkerbelastning.

Tilsæt en skefuld valleproteinpulver eller risproteinpulver og evt. ½ tsk. magnesiumpulver. Det beroliger musklerne, så barnet slapper af. Drengene og mænd må ikke få store portioner med soja-produkter hver dag. Soja er et phyto-østrogen, der ligner det kvindelige kønshormon. Men de kan godt indtage det en gang imellem."

Af bogen "Kernesund mad som forvandler familien på få uger" skrevet af [B] og [D] ved JP/Politikens Forlag 2008 fremgår bl.a. følgende:

"[side 23-24]

Vi holder os fra mælkeprodukter

Hvorfor?

Det egner sig bedre til kalves maver. Mælk er slimdannende og flere øre-, næse-, hals-læger anbefaler, at man dropper mælk til ørebørn. Mange er slippet for dræn og ørepine på den konto. Lige så mange slipper for hoste, snot, slim og mavepine ved at droppe calcium i ko-form. Slim giver nemlig grobund for infektioner. Mange børn med ild i numsen, adfærdsforstyrrelser og autistiske træk kan ikke nedbryde i tarmen og får et bedre liv uden.

...

Hvordan får vi vores calcium?

...

Er du i tvivl, så tag kalktilskud:

2-6 år: 200-600 mg dagligt

Børn over 6 år: 400-600 mg dagligt

Voksne: 600-800 mg dagligt

Tag aldrig calcium alene. Det er usundt.

Husk at tage magnesium og C-vitamin samtidig!

Hvorfor skal små børn skånes for komælk?

[D] siger:

Børn under 3 år skal ikke engang smage på mælk. Deres tarmflora er ikke moden til at nedbryde komælk ordentligt. Heller ikke, selvom de officielle anbefalinger siger, at børn kan nedbryde komælk.

Sundhedsplejersken skal sige det, der står i de officielle anbefalinger, så lyt til din sunde fornuft.

Selv for et voksent, fuldt udviklet tarmsystem er komælksprodukter en udfordring. Brug rismælk i stedet for komælk.

Hvad skal man give flaskebørn i stedet for modermælkserstatning?

Det er lige før, det skærer i hjertet, når man set et lille barn drikke modermælkserstatning med komælk (se ovenfor). Især fordi der ikke er noget sundt alternativ på markedet.

Neocate, som er eneste erstatning uden gluten og mælk, er til gengæld med raffinerede olier og glykosesirup. Øv.

Det er muligt at finde modermælkserstatning baseret på gedemælk, men det er stadig ikke et alternativ for de børn, der ikke kan nedbryde mælkeproteiner (se ovenfor).

Andre modermælkserstatninger er med smadrede proteinmolekyler. Uanset hvad du vælger, så berig erstatningen med hørfrøolie, og giv barnet probiotika.”

Fødevarestyrelsen udsendte den 7. maj 2008 via sin hjemmeside altomkost.dk en meddelelse under overskriften ”Advarsel mod skadelig bog” og underoverskriften ”Fødevarestyrelsen og Sundhedsstyrelsen advarer mod skadelige råd i ny bog”. Af meddelelsen fremgik bl.a. følgende:

”Fødevarestyrelsen og Sundhedsstyrelsen advarer forældre mod at følge rådene i ’En kernesund familie’ fra Politikens forlag. Bogen med tilhørende hjemmeside giver råd om mælk og modermælkserstatning, der kan skade små børn.

Hjemmesiden er generelt meget skeptisk overfor modermælkserstatning og anbefaler, hvis man bruger det, at tilsætte hørfrøolie. Modermælkserstatning baseret på gedemælk fremhæves som et godt alternativ til almindelig modermælkserstatning. Generelt er forfatteren meget kritisk overfor mælk og mælkeprodukter, og på hjemmesiden står der, at børn under tre år ikke engang skal smage på mælk. Forfatteren er også kritisk overfor gluten. Sundhedsstyrelsen og Fødevarestyrelsen er uenige i rådene i bogen og på hjemmesiden. Rådene kan være skadelige for børn og derfor fraråder de to styrelser forældrene at følge disse råd.

Børnene risikerer at blive fejlnærede

... Jo flere fødevarer man udelukker, jo større er risikoen for fejlnæring ...

Modermælkserstatning er sammensat så børn får alle næringsstoffer

...

Modermælkserstatning lavet af gedemælk er ulovlig i Danmark

Fødevarestyrelsen er ikke vidende om, at man kan købe modermælkserstatninger baseret på gedemælk i Danmark. Sådan en modermælkserstatning vil være ulovlig, fordi der ikke er tilstrækkelig videnskabelig dokumentation for, at gedemælk er egnet til ernæring af spædbørn.

...

Komælk, risdrik, sojadrik og havredrik Mælk er en vigtig del af små børns kost, fordi den er rig på mange forskellige vitaminer og mineraler og indeholder protein af høj kvalitet. For små børn er mælk desuden en vigtig energikilde. En passende mængde mælk og mælkeprodukter for et barn omkring et-årsalderen er 3½ dl til ½ liter om dagen. Ikke mere, for så kan mælken tage plads op for anden mad, der bidrager med andre vigtige næringsstoffer. Risdrik, sojadrik og havredrik har intet med mælk at gøre og kan ikke anvendes som modermælkserstatning eller fuldgyldige alternativer til komælk. Risdrik og havredrik indeholder meget lidt protein og har ikke noget naturligt indhold af vitaminer og mineraler. Risdrik og havredrik kan tidligst anvendes efter 3 års-alderen.

Kontakt

Sundhedsstyrelsen [navn og telefonnummer]

Fødevarestyrelsen [navn og telefonnummer]”

Politiken bragte den 31. maj 2008 under overskriften ”*Hold fingrene fra de små børns mad*” et debatindlæg af Kim Fleischer Michaelsen, professor, Institut for human ernæring, Det biovidenskabelige fakultet, Københavns Universitet, vedrørende rådene fra Den Kernesund Familie ApS. Af debatindlægget fremgik bl.a. følgende:

”Afsnittet om, hvorfor små børn skal skånes for komælk, slutter med et »Brug rismælk i stedet for komælk«. Rismælk har intet med mælk at gøre. Producenterne kalder det en risdrik, og på pakningerne står tydeligt, at produkterne ikke må anvendes som modernælkserstatning. Årsagen er, at risdrik indeholder meget lidt protein. Indholdet svarer til ca. 1/10 af indholdet i modernælkserstatning.”

2 Parternes synspunkter

2.1 [K]’ synspunkter

[A] har afvist, at artiklen er en boganmeldelse.

Til overskriften ”Sojamælk dræber sædceller” har [A] anført, at den beskrevne undersøgelse kun tyder på, at soja kan have en negativ virkning på sædcellerne. Undersøgelsens konklusioner hviler alene på et datagrundlag på 99 amerikanske mænd på gennemsnitligt 36,8 år. Disse er for størstedelens vedkommende overvægtige. Overskriftens stramme formulering er ikke videnskabeligt dokumenteret. Arne Astrup er professor, en titel, der forpligter til en ordentlig og saglig kommunikation, der ikke skræmmer store dele af befolkningen, der indtager sojaprodukter i større eller mindre grad.

[A] har videre anført, at det ikke er korrekt, at bogen ”Kernesund Familie Sådan!” anbefaler, at man erstatter den daglige halve liter mælk med sojamælk, for sojamælk indeholder ikke de samme næringsstoffer som mælk. Næringsstofferne opfordres læserne til at få andre steder fra. Det fremgår videre af bogens side 142, at drenge og mænd skal passe på med sojaindtaget.

2.2 Ude og Hjemmes synspunkter

Ude og Hjemme har anført, at Politikens forlag sendte bogen ”Kernesund familie sådan!” til bladet for anmeldelse.

Ude og Hjemme har videre anført, at det er velkendt, at soja indeholder planteøstrogener, som anses for at kunne besidde en østrogenlignende virkning i den menneskelige krop, og at indtag af soja kan have en forstyrrende virkning på den seksuelle udvikling og funktion, især hos drenge og mænd. Konklusionen i artiklen afviger ikke fra andre mediers omtale. Det fremgår tillige af artiklen, at konklusionen ikke alene er baseret på den nye undersøgelse fra Harvard, men også på en række studier, herunder dyreeksperimentelle- og reagensglasstudier.

Brevkasseredaktør og professor Arne Astrups konklusion om, at bogen indeholder en række dårlige og potentielt skadelige råd, er på linje med den kritik, som offentlige danske myndigheder har udsendt omkring bogens indhold. Bladet har henvist til Fødevarestyrelsen og Sundhedsstyrelsen, der advarer mod de skadelige råd i bogen.

3 Pressenævnets begrundelse og afgørelse:

I sagens behandling har følgende nævnsmedlemmer deltaget:

Jesper Rothe, Finn Rowold, Kaare R. Skou og Bodil Mørkøv Ullerup.

Pressenævnet bemærker indledningsvis, at nævnet ikke har mulighed for at vurdere, hvorvidt det nødvendige datagrundlag har været til stede for konklusionerne i den amerikanske undersøgelse, og nævnet kan derfor ikke tage stilling til, hvorvidt Ude og Hjemme har videregivet fejlagtige konklusioner fra undersøgelsen.

Det følger af de vejledende regler for god presseskik, at overskrifter i form og indhold skal have dækning i den pågældende artikel, jf. punkt A.6. Pressenævnet finder, at overskriften "*Sojamælk dræber sædceller*" har dækning i artiklens oplysninger. På denne baggrund finder nævnet ikke grundlag for at kritisere Ude og Hjemme som følge af overskriftens formulering. Endvidere er denne overskrift hverken rettet konkret mod klager eller mod klagers bøger.

Det fremgår af medieansvarsloven § 36, stk. 1, at en anmodning om genmæle i massemedierne over for oplysninger af faktisk karakter, som er egnet til at påføre nogen økonomisk eller anden skade af betydning, og som er blevet bragt i et massemedie, skal tages til følge, medmindre oplysningernes rigtighed er utvivlsom.

Pressenævnet finder, at overskriften "*Sojamælk dræber sædceller*" på baggrund af den omtalte undersøgelse er en faktisk korrekt refereret oplysning, hvorfor klager ikke er berettiget til et genmæle over for denne oplysning. Desuden er oplysningerne ikke rettet konkret mod klager.

Af meddelelsen af 7. maj 2008 udsendt af Fødevarestyrelsen og Sundhedsstyrelsen fremgår det, at styrelserne er kritiske over for rådene vedrørende mælkeprodukter i bogen "*Kernesund familie sådan!*" og den tilhørende hjemmeside kernesundfamilie.dk, hvor bogen "*Kernesund mad som forvandler familien på få uger*" fremgår. De omtalte advarsler synes navnlig at rette sig mod bogen "*Kernesund mad som forvandler familien på få uger*".

Pressenævnet finder, at Ude og Hjemme har bragt en faktisk forkert oplysning vedrørende bogen "*Kernesund familie sådan!*", idet denne ikke anbefaler, at man erstatter spædbørns modernælkserstatning med ris- og sojadrik. Bogen "*Kernesund mad som forvandler familien på få uger*", som klager også står bag, giver imidlertid råd vedrørende modernælkserstatning som nævnt i Ude og Hjemmes artikel og som omtalt af Fødevarestyrelsen og Sundhedsstyrelsens meddelelse af 7. maj 2008.

Pressenævnet finder herefter, at bladets forveksling af de to bøger ikke er egnet til at påføre klager skade af betydning. Den Kernesunde Familie ApS er derfor ikke berettiget til at få bragt et genmæle. Det forhold, at "*Kernesund familie sådan!*" (side 142) gør opmærksom på phytoøstrogens virkning på drenge og mænd, kan ikke føre til et andet resultat.

Afgjort den 28. oktober 2008